

SÜLEYMÂN-NÂME’NİN SÖZ VARLIĞI (77. CİLT)

Zeliha GADDAR*

Özet

Süleymân-nâme, Firdevsî tarafından XV. yüzyıl sonları ile XVI. yüzyıl başlarında yazılmıştır. Uzun Firdevsî, Firdevsî-i Rûmî, Firdevsî-i Tavîl, Türk Firdevsî adlarıyla da anılan Firdevsî; manzum, mensur ve manzum-mensur karışık olmak üzere telif ve tercüme çok sayıda eser kaleme almıştır. Hazret-i Süleyman’ın hikâyelerinin anlatıldığı *Süleymân-nâme*, Firdevsî’nin 81 ciltlik en hacimli eseridir. *Süleymân-nâme* hem dil özellikleri hem de barındırdığı söz varlığı nedeniyle Türk dili tarihi bakımından oldukça önemli bir eserdir. Türkçenin zengin söz varlığına katkı sağlamak üzere yapılan bu çalışmada Firdevsî’nin *Süleymân-nâme*’sinin 77. cildinde geçen ancak *Tarama Sözlüğü*’nde yer almayan 37 sözcük incelenmiştir. Bu sözcüklerin bir kısmı *Tarama Sözlüğü*’nde yer almakla birlikte anlam bakımından farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Firdevsî, *Süleymân-nâme*, Eski Anadolu Türkçesi, *Tarama Sözlüğü*, söz varlığı.

THE VOCABULARY OF SULEYMAN-NAME

(VOLUME 77)

Abstract

Suleyman-name was written by Firdevsi in the end of the 15th century and the beginning of the 16th century. Firdevsi also known as Uzun Firdevsi, Firdevsi-i Rumi, Firdevsi-i Tavil, Türk Firdevsi wrote and translated many works in verse, prose and verse-prose

* Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, zgaddar@karatekin.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4707-8895.

mixed. *Suleyman-name*, in which Hazret-i Suleyman stories are told, is Firdevsi's most voluminous work with 81 volumes. *Suleyman-name* is a very important work in terms of the history of Turkish language because of its linguistic features and vocabulary. In this study, which was carried out to contribute to the rich vocabulary of Turkish, 37 words in the 77th volume of Firdevsi's *Suleyman-name*, not present in the *Tarama Sözlüğü*, were examined. Some of these words are included in the *Tarama Sözlüğü*, but differ in terms of meaning.

Keywords: Firdevsi, Suleyman-name, Old Anatolian Turkish, Tarama Sözlüğü, vocabulary.

Giriş

Uzun Firdevsî, Firdevsî-i Rûmî, Firdevsî-i Tavîl, Türk Firdevsî adlarıyla da anılan Firdevsî'nin asıl adının ne olduğu hakkında çeşitli bilgiler bulunmaktadır. *Teşhis 'ül-İnsan* adlı eserinde yazarın adı Orhan bin Kenek olarak kayıtlıdır.

XV. yüzyıl sonları ile XVI. yüzyıl başlarında yaşamış olan Firdevsî başta *Süleymân-nâme* olmak üzere çok sayıda eser kaleme almıştır. *Süleymân-nâme-i Kebîr* olarak da anılan *Süleymân-nâme*, Firdevsî'nin 81 ciltlik en hacimli eseridir. Eserin konusu, Süleyman peygamberin dinî, efsanevi hikâyeleridir. "Eserin içinde felsefe, hendese, ilm-i nücum ve hekimliğe dair bilgiler bulunmaktadır. Bu bakımdan ansiklopedik bir eser mahiyeti de taşımaktadır." (Erdem, 2005, s. 6) Firdevsî, *Süleymân-nâme*'yi Fatih Sultan Mehmet zamanında yazmaya başlamış, II. Bayezit ve I. Selim dönemlerinde de yazmaya devam etmiştir.

Süleymân-nâme, manzum-mensur karışık şekilde yazılmıştır. Eserin başında, sonunda ve hikâyeye sonlarında konuyla ilgili manzum metinler bulunmaktadır. Ancak eserin çoğunluğu mensurdur. Eserin başındaki ve sonundaki manzum kısımlara göre olayların anlatıldığı kısımlarda sade bir dil kullanılmıştır. Yazarın nesrinin nazmına oranla kuvvetli olduğu, Melihî'den aruz öğrense de manzum kısımlarda vezin hatalarının çok olduğu belirtilmiştir (Erdem, 2005, s. 6).

Süleymân-nâme'nin farklı ciltleri üzerine bugüne kadar çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların içerisinde söz varlığı ile ilgili olanlar da vardır: Akay Ahmed (2014, s. 103-122) *Süleymân-nâme*'nin 43. cildindeki deyimleri incelemiş, eserdeki deyimlerden bir kısmının günümüzde aynen kullanıldığını, bir kısmının ses veya anlam değişimine uğradığını, bazılarının ise artık kullanılmadığını tespit etmiştir.

Şimşek (2014, s. 264-278) *Süleymân-nâme*'nin 76. cildinde geçen ancak Eski Anadolu Türkçesi eserlerinde pek rastlanmayan sözcük, deyim ve atasözlerinden örnekler vermiştir.

Ekşioğlu (2018, s. 6573-6583) *Süleymân-nâme*'nin 11. cildindeki birleşik fiilleri incelemiş, *Süleymân-nâme*'nin ciltlerinde yer alan atasözleri, deyimler, ikilemeler ve ayrıca ses ve söz tekrarları ile oluşmuş söz birliklerinin, kültürel açıdan Türkiye Türkçesine katkısının önemli olduğunu belirtmiştir.

Kaynak (2020, s. 469-485) *Süleymân-nâme*'nin 32. cildinin muhtevası, dil dışı özellikleri, eserin Türk dili ve tarihi açısından önemi, Eski Anadolu Türkçesindeki yuvarlak ve düz ünlülü eklerin metindeki durumu ve eserin dil ve üslubu üzerinde durmuş; eserde geçen deyim ve ikilemelerden örnekler göstermiştir.

Üzerinde çalışma yaptığımız Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine 1537'de kayıtlı olan *Süleymân-nâme*'nin 77. cildi dil özellikleri açısından Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'nin özelliklerini yansıtmaktadır. Söz varlığı açısından Eski Türkçe Dönemi'ne ait sözcükler yanında yöresel sözcük ve deyimler de içeren zengin bir eserdir. Eserde geçen bazı sözcüklere *Tarama Sözlüğü*'nde dahi rastlanmamaktadır.

“Tarama Sözlüğü, XIII. yüzyıldan XIX. yüzyıla değin Türkiye Türkçesiyle yazılmış yapıtlardan taranan ve bugün kullanımdan düşmüş ya da anlamı, yapısı değişik olarak kullanılan Türkçe sözleri tanıqlarıyla birlikte veren bir çeşit tarihsel sözlüktür. İki dizi halinde 12 cilt olan Tarama Sözlüğü 1935'ten 1977'ye değin 42 yıl süren bir çalışmanın ürünüdür.” (Dilçin, 1983, s. VII)

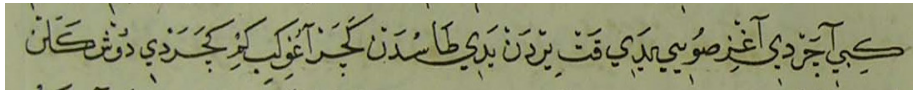
Cem Dilçin, 227 eserin taranmasıyla oluşturulmuş sözlükteki tanıqları kaldırarak ve bazı düzeltmeler yaparak *Yeni Tarama Sözlüğü*'nü hazırlamıştır. Ayrıca 1983'te yayımlanan *Yeni Tarama Sözlüğü*'nün sonuna Arap harflerinden Latin harflerine dizin eklenmiştir.

Bu makalede Firdevsî'nin *Süleymân-nâme*'sinin 77. cildinde geçen ancak *Tarama Sözlüğü*'nde yer almayan sözcükler incelenmiştir.

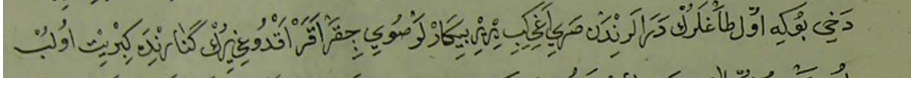
İnceleme

ağı / ağı “ağı, zehir”

S/77'de bir kez *ağı*, beş kez *ağı* şeklinde belirlenmiştir. “Ağı” sözcüğü, “ağı, zehir” anlamında EUTS'de geçer (Caferoğlu, 1968, s. 8). TS'de yoktur.

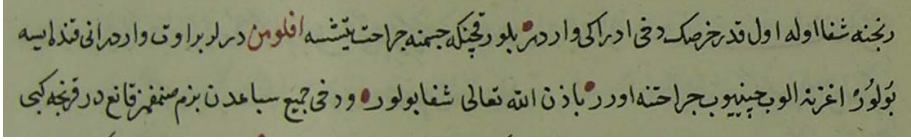
“gibi açardı ağızı şuyı yedi kat yirden yedi tāsdan geçer *agu* gibi kim geçerdü düş gelen” (096b/11)

“dağı bu ki ol taşların derelerinden şarı *agi* gibi yir yir bınarlar şuyı çıkar akar akduğu yirün kenârında kibrit olub” (052b/08)

aqluman “yaraları iyileştiren bir bitki”

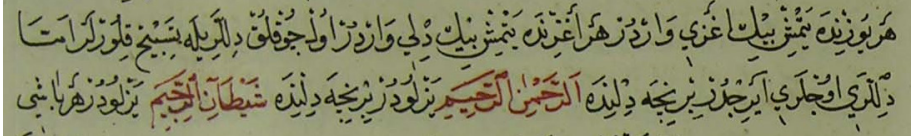
S/77’de bir kez geçen sözcük TS’de ve Eski Anadolu Türkçesi Dönemi’ne ait diğer kaynaklarda belirlenmemiştir. Metne göre “aqluman” sözcüğü, “yaraları iyileştiren bir bitki” anlamındadır. Bize göre sözcük “aq” isim kökünden “+lu+” ve “+man+” isimden isim yapım ekleriyle türetilmiştir.

“rencine şifâ ola ol kadar hırsuñ dağı idrâkı vardır bilür kaçan ki cismine cerâhat yetişse *aqluman* dirler bir ot vardır anı kıanda ise (12) bulur ağzına alub çineyüb cerâhatine urur bi-izni’l-lah-te’âlâ şifâ bulur ve dağı cemî’ sibâ’-dan bizüm şinfumuz kıanı’dür kıarıncı gibi” (017b/11-12)

ayric “ucu kollara ayrılmış, çatal”

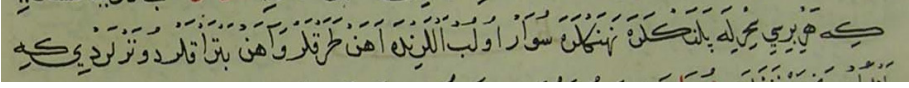
S/77’de “ucu kollara ayrılmış, çatal” anlamında bir kez geçen sözcük TS’de bu anlamıyla yer almaz. YTS’de “ayrıç” sözcüğü “iki yolun ayrıldığı yer” anlamında belirlenmiştir (Dilçin, 1983, s. 20). Sözcük *ay(i)r-* fiilinden -ıç+ fiilden isim yapım ekiyle türetilmiştir.

“her yüzünde yetmiş biñ ağızı vardır her ağzında yetmiş biñ dili vardır ol çokluk dillerile tesbîh kıılurlar ammâ (07) dilleri uçları *ayric*dur bir niçe dilinde er-raḥmani’r-raḥîmi yazlıdur bir niçe dilinde şeytâni’r-racîmi yazlıdur her başı” (094b/06-07)

batrak “mızrak, kargı”

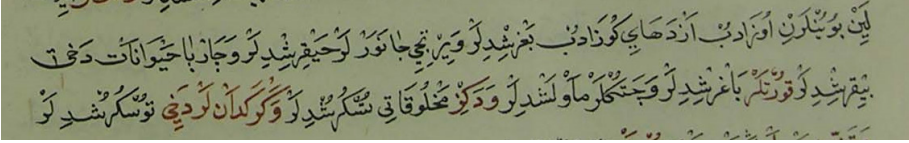
S/77’de bir kez geçmiştir. TS’de yoktur. “Batır-” fiilinden “-ağ+” fiilden isim yapım ekiyle türetilen sözcük diğer kaynaklarda “ucuna ipek parçası takılan mızrak” (Atalay, 2006, s. 75) anlamında belirlenmiştir.

“ki her birisi sihrile pelenglere nehenglere süvār olub ellerinde āhen ʔaraklar ve āhen *batraqlar* dutarlardı ki” (107a/11)

bıkrış- “bağrıışmak”

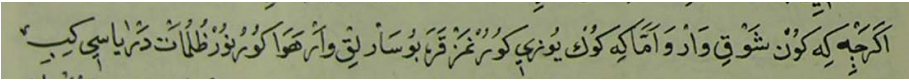
S/77’de bir kez geçen sözcük TS’de yoktur. DS’de bıgır- “avcı tilki ve kurdu tuzağa düşürmek için tavşan gibi bağırarak” sözcüğü geçmektedir (DS II, s. 662). “Bıkrış-” sözcüğü “bık” yansıma sözcüğünden “+(1)r-” isimden fiil ve “-ış-” fiilden fiil yapım ekleriyle türetilmiş olmalıdır.

“boyunların uzadub ezdehāyi gözedüb bağrıışdılar ve yırtıcı cānavarlar haykırıışdılar ve çārpā hayvānāt dahı (19) *bıkrıış*dılar ʔurtlar bağrıışdılar ve çetükler mavlaşdılar ve deñiz maḥlūkātı tüşkürüşdiler ve kergedānlar dahı tüşkürüşdiler” (073a/18-19)

busarlık “pusarıklık, duman”

S/77’de bir cümlede kullanılmıştır. YTS’de pusarık, puşarık (busarık) sözcüğü geçmekte (Dilçin, 1983, s. 174) ancak bu sözcüğün busarlık şeklindeki türevi bulunmamaktadır. “Busarlık” sözcüğü “bus” isim kökünden “+ar-” isimden fiil, “-ık+” fiilden isim ve “+lık+” isimden isim yapım ekleriyle türetilmiştir. DS’de “busarık” sözcüğü mevcut olmakla beraber (DS II, s. 806) “busarlık” sözcüğünde benzer hecelerin peş peşe gelmesi sonucu hece düşmesi gerçekleşmiş olmalıdır: busarlık < bus+ar-ık+lık.

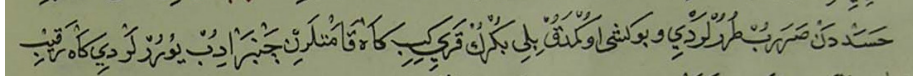

“egerçi ki gün şavkı var ve ammā ki gök yüzi görünmez ʔara *busarlık* var hevā görünür zulumāt deryāsı gibi” (048b/16)

bügrük “bükük, eğri”

S/77’de bir kez geçmiştir. TS’de yoktur. Anlamını bağlamdan çıkarabildiğimiz sözcük Eski Anadolu Türkçesi Dönemi’ne ait diğer eser ve sözlüklerde belirlenememiştir. “Bügrük” sözcüğü “bük-” fiilinden “-ür-” fiilden fiil ve “-ük+” fiilden isim yapım ekleriyle türetilmiştir. Nişanyan (2009, s. 84) “bügrü” sözcüğünün yapısını şu şekilde göstermiştir: Kaş XI *bükri* / *bügrü* bükük (zarf) || < ETü **bükür-* +I bükmek < *bük-* +UR- bükülmek → BÜK-. Eski

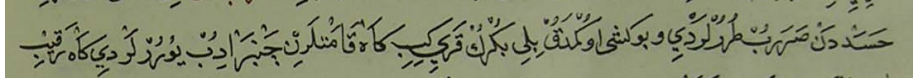
Uygur Türkçesi Sözlüğü'nde de bügri “eğri” sözcüğü bulunmaktadır (Cafe-roğlu, 1968, s. 56).

“hasedden şararub tururlardı ve büküşü oñmaduğ bili *bügrük* qarı gibi gāh kāmētlerin çenber idüb yürürlerdi gāh raqīb” (059a/08)

büküş “kambur”

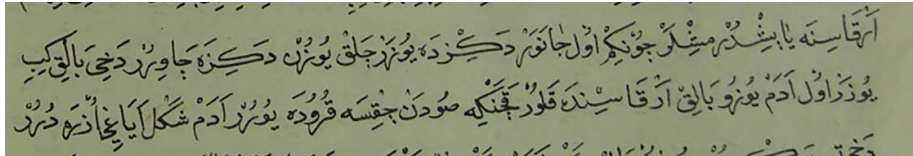
S/77’de bir kez geçmiştir. TS’de yoktur. Anlamını bağlamdan çıkarabildiğimiz “büküş” sözcüğü “kambur” anlamıyla diğer kaynaklarda belirlenmemiştir. DS’de “kulakları içine eğri olan insan veya hayvan” anlamı bulunmaktadır (DS II, s. 819). “Bük-” fiilinden “-üş+” fiilden isim yapım ekiyle türetildiği düşünülebilir.

“hasedden şararub tururlardı ve *büküşü* oñmaduğ bili *bügrük* qarı gibi gāh kāmētlerin çenber idüb yürürlerdi gāh raqīb” (059a/08)

çalq yüzü “arka yüzü”

S/77’de bir cümlede kullanılmıştır. YTS’de *çalqoyun* (*çalqkoyun*) “sırtüstü” sözcüğü geçmekte (Dilçin, 1983, s. 50) ancak *çalq* veya *çalq yüzü* bulunmamaktadır.

“arkasına yapışdurmışlar çünkim ol cānavar deñizde yüzer *çalq yüzün* deñize çevürür dağı balıq gibi (18) yüzer ol ādem yüzü balıq arkasında kalur kaçan ki şudan çıksa quruda yürür ādem şekli ayağı üzre durur” (050a/17-18)

çaltu “çalı”

S/77’de bir kez geçen sözcük TS’de yoktur. DS’de *çaltu* (I) “diken, çalı” sözcüğü bulunmaktadır (DS III, s. 1062). Eren, “çaltı” sözcüğünün yalnız Anadolu ağızlarında kullanıldığını belirtmiş, Türkçe çalı sözcüğü ile çaltı arasındaki benzerliğe dikkat çekmiştir (Eren, 1999, s. 77). Gülensoy’a göre (2007, s. 215), sözcüğün kökü “batmak, dalamak, ısırma” anlamındaki “çal-” fiildir. “çaltu” sözcüğü “çal-” fiilinden “-tu+” fiilden isim yapım ekiyle türetilmiştir.

نَارِيحٍ شَكْلِيَّةٍ جَوْهَلِيٍّ عَيْشَلَرٍ وَارِدٍ دَرِّ بُوَجَقْلُوْا وَاوْجَالْتُوْنُكَ اَوْزْدِكِي دَحِيَّ دَرِّ بُوَجَقْلُوْا اَوَّلُ قَوْمٍ اَوْ شَوْبٍ

“nārınc şeklinde çokluk yimişler var dörder bucaklı ve ol çaltunuñ özdegi dahı dörder bucaklı ol kavm üşüb” (050a/11)

çevric “girdap”

S/77’de bir kez geçmiştir. TS’de yoktur. Anlamını bağlamdan çıkarabildiğimiz “çevric” sözcüğü diğer kaynaklarda belirlenememiştir. “çev(i)r-” fiilinden “-iç+” fiilden isim yapım ekiyle türetilmiştir.

فَرِشْتَه بِي بِشِنَجِي قَت بَرِك دَرِي جِنْد كِه رَوْدَابِ غَزَنَه اِلْتَدِي نَظَرَنَب كَوْرَدِكِه بُو اَوْ عَظِيْم دَر اِي جَوِيح اَوْب
بَجَج نَلَك لِيْن جَوْنَب دَوْر وَاوْر دَر كُن بُوْنَرَن كِي خَار خَانَسَا كِي بِلَه سِنْد اَوْر جَوْرَنَد رُو دَحِي عَمَانَد اَوْلَر فَرِشْتَه اَكِي

“firişte bizi bişinci kat yirüñ deñizi icindeki girdāb ağzına ilette nazar kı-lub gördük ki bu ulu ‘azīm deryā çevric,olub (10) çarḥ-ı felekleyin cegzinüb döner ve deñiz yüzündeki hār u hāşākı bilesinde alur çevründürür dahı hem-ān-dem ol firişte iki” (051b/09-10)

did- “ditmek, parça parça koparmak, dağıtmak”

S/77’de bir kez “did-” sözcüğü, bir kez de bu sözcüğün *didil-* “ditilmek, didik didik edilmek, parça parça olmak” türevi belirlenmiştir. EUTS’de *tutmak* “parçalamak, ayırmak” sözcüğü geçmektedir (Caferoğlu, 1968, s. 238). EATS’de “did-” sözcüğü “ditmek” anlamında yer almaktadır (Kanar, 2018, s. 204). Bu sözcük, “did-” şeklinde DS’de de vardır (DS IV, s.1482). TS’de yoktur.

پَنَح اَوْر سَه يَدِي قَت يَدِي دِدُب اَوْر حَوْتَه اَر كَوْرَدِي نَكَبِي نَشَر اَنْدَر اَيَلْمَان

“pence ursa yidi kat yiri *didüb* şevr ü hūta irgürürdi neketi neşr andan yā süleymān” (101b/08)

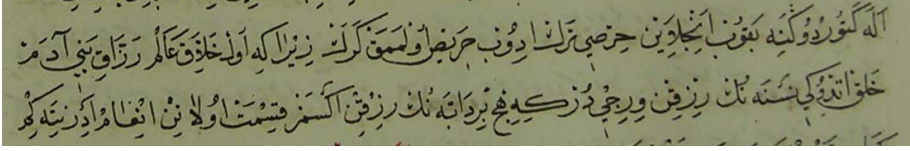
اَوْلِيْن اَكْبَلِكِ رِيْزَه رِيْزَه اَوْلِيْب دَر دِلْمِيْش وَاوْطَا شَلَوِي قُرْبِك قَعَشَب طَاغِيْلِيْش مَنَسَانِيْكَ بُو يَوْرَه اَللَه تَالَا

“olmuş ekinlik gibi rīze rīze olub *didilmiş* ve taşları kum gibi kağşaşub tağılmış şanasın ki bu yire allahu te’ālā” (054b/11)

eks- (<eksi-) “eksiltmek”

S/77’de “eksi-” sözcüğünün ünlü düşmesi gerçekleşmiş “eks-” şekli bir kez belirlenmiştir. TS’de eskimek (I) [eğsemek, eksemek, eksümek] “eksiltmek” (Dilçin, 1983, s. 79), EUTS’de *äksümäk* “eksilmek, azalmak” (Caferoğlu, 1968, s. 70) sözcüğü geçmektedir.

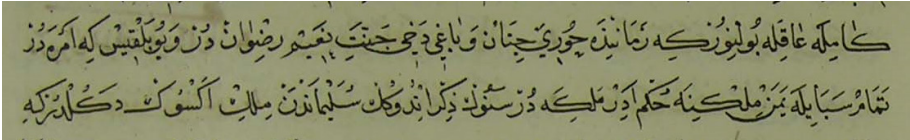

“ele getürdügüne bakub ancılayın hırşı terk idüb harîş olmamak gerek zîrâ ki ol hâllâk-ı ‘âlem rezzâk-ı benî âdem (17) halk itdügi nesnenüñ rızqın viricidür ki hîc bir dâbbenüñ rızqın eksmez kısmet olanın in ‘âm ider” (090a/16-17)

emre “hükümdar”

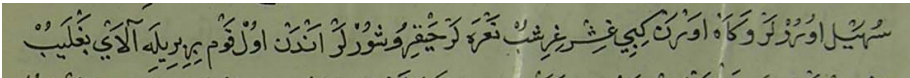
S/77’de “hükümdar” anlamında bir kez geçen sözcük TS’de bu anlamıyla yer almaz. YTS’de “emre” sözcüğü “âşık, müptela” anlamında belirlenmiştir (Dilçin, 1983, s. 83).

“kāmile ‘âkıle bulunur ki zemānında hūrī-i cinān ve bāği dahı cennet-i na'īm rıdvāndur ve bu belkıs ki emredür (04) temām sabāyıla yemen milkinge hükm ider melikedür senüñ zıkr itdüğüñ süleymāndan milki eksük degüldür ki” (088b/03-04)

ğışğırış- “bağrışmak, çağrışmak”

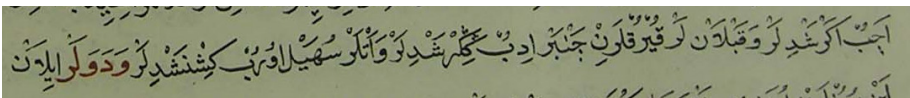
S/77’de bir kez geçmiştir. *Türkçede Ses Yansımali Kelimeler* adlı çalışmada “ğışğırış-” sözcüğü “bağrışmak, çağrışmak” olarak tanımlanmıştır (Zülfiyar, 1995, s. 480). TS’de yer almayan sözcük “ğış” yansıma sözcüğünden “+ğır-” isimden fiil ve “-ış-” fiilden fiil yapım ekleriyle türetilmiş olmalıdır.

“süheyl ururlar ve gâh evren gibi ğışğırışub na'ralar haykırışurlar andan ol kavm birbirile âlây bağlayub” (049a/08)

gigreş- “kükreşmek”

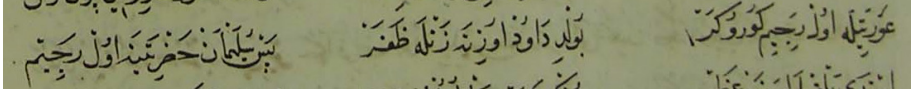
S/77’de iki kez geçmiştir. TS’de ve diğer kaynaklarda belirlenemeyen sözcük “gig” yansıma sözcüğünden “+re-” isimden fiil ve “-ş-” fiilden fiil yapım ekleriyle türetilmiş olmalıdır.

“açub añaşdılar ve kablanlar kıyrukların çenber idüb *gigreşdiler* ve atlar süheyl urub kişneşdiler ve develer ilan” (073a/17)

görük- “gözükmek”

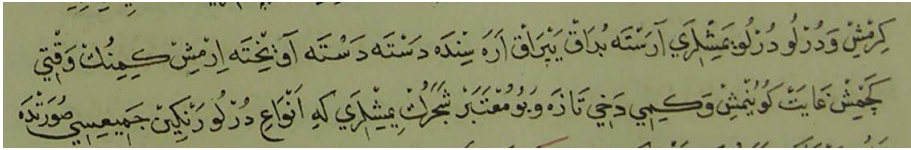
S/77’de bir kez geçen sözcük TS’de belirlenememiştir. DS’de “görükmek” sözcüğü “görünmek, gözükmek” anlamında geçmektedir (DS VI, s. 2162). Sözcük “gör-” fiilinden “-ük-” fiilden fiil yapım ekiyle türetilmiştir.

“avretile ol recîmi *görüker* buldı dāvud özine zenle zafer pes süleymān hāzretine ol recîm” (084a/19)

göyün- “kızarmak, ermek, olgunlaşmak”

S/77’de “kızarmak, ermek, olgunlaşmak” anlamlarında bir kez belirlenen sözcük TS’de bu anlamlarıyla yer almaz. YTS’de “göyün-” sözcüğü “yanmak” anlamında geçmektedir (Dilçin, 1983, s. 99). DS’de ise “göyünmek (I), göğnümek (II), goyünmek, göğünmek (II), gönmek, gönümek (II), göynümek (II)” sözcükleri “yanacak derecede ısınmak, hafif sararmak” anlamlarındadır (DS VI, s. 2132-2133). “Göyün-” sözcüğü “göy-” fiilinden “-ün-” fiilden fiil yapım ekiyle türetilmiştir. ET *köy-, kön-* “yanmak”, *köydür-* “yakmak, dağlamak”, *köyir-* “yakmak, dağlamak”, *köytril-* “yakılmak”, *könük-* “tamamıyla yanmak”, *könür-* “kızartmak, dağlamak, yakmak”; TT *kömür, körük, köz* sözcüklerinin *kö- eylem kökünden geldiği karşılaştırma yolu ile görülebilir (Gaddar, 2019: 126).

“girmiş ve dürlü dürlü yemişleri areste budak yaprak arasında deste deste āvīhte irmiş kiminüñ vaḳti (17) geçmiş gāyet *göyünmiş* ve kimi dahı tāze ve bu mu‘teber şecerüñ yemişleri ki envā‘idürlü rengin cem‘isi şüretde” (112a/16-17)

güple- “(kalp) hızlı hızlı atmak”

S/77’de bir kez geçen sözcük TS’de belirlenememiştir. DS’de *güblemek II* “kalp hızlı atmak” olarak geçmektedir (DS VI, s. 2206; Zülfikar, 1995, s. 486). Sözcük “güp” yansıma sözcüğünden “+le-” isimden fiil yapım ekiyle türetilmiştir.

أَوَازَرُ بَلَدِي وَيَكِي أَوْ كَزَلَهْ كَلَاهْ كِي أَرَسْ لَنْكْ تَرُخُونْ يَوْرَكْ لَرِي كِي بِلَابِي بُونَدَرْدِي بُوَعَمَتْ نَهْ

“āvāzeler belürdi ki yirdeki öküzle gökdeki arslanın çorhudan yürekleri güpledi bunlar da bu ‘alâmet ne” 104b/14

gürüldük “gürültü”

S/77’de bir kez geçmiştir. TS’de ve başka kaynaklarda belirlenememiştir. “Gürüldük” sözcüğü “gür” yansıma sözcüğünden “+ül+” isimden isim, “+de-” isimden fiil ve “-k+” fiilden isim yapım ekiyle türetilmiş olmalıdır.

وَأَرْبَسَ دَرِي أَيَّ عَانْ دَرِي أَيَّ مَحِيظِ كَلَوْرَسْتِ أَوْلَ أَرْسَلَانْكَ أَوْ كَذَهْ بَلَشُوبْ أُنْدَكْ كَوْرُ لَدَكْ أَيْلِيُوبْ أَوْلَ أَرْسَلَانْ
أَغْزِنُكَ إِجْمَهْ دَرُ لُو دَرُ لُو سَهْمِنَاكَ أَوَازَهْ لَرُ وَارَاشَغَهْ أَقُوبْ كِدْرُ كِهْسَهْ بِلَمَرْ كِه نِيرَهْ يَهْ كِدْرُ هَرْ كِرُ كِهْسَهْ حَسْبُرْ

“var pes deryā-yı ‘ummān deryā-yı muhīt gelür rāst ol arslanın önünde buluşub andan gürüldük eyleyüb ol arslan (05) ağzının içine dürlü dürlü sehmināk āvāzeler var aşığa akub gider kimse bilmez ki nireye gider hergiz kimse haber” (65a/04-05)

hırçıldat- “gıcırdatmak”

S/77’de bir kez geçen sözcük TS’de belirlenememiştir. KS’de “diş gıcırdatmak” anlamında yer almaktadır (Garkavets, 2010, s. 849). *Süleymân-nâme*’nin 62. cildinde “hırçıldat-” ve “hırçılta-” sözcükleri geçmektedir (Ayva, 2019, s. 530). “Hırçıldat-” sözcüğü “hırç” yansıma sözcüğünden “+ıl+” isimden isim, “+da-” isimden fiil ve “-t-” fiilden fiil yapım ekleriyle türetilmiş olmalıdır.

فَصَلَحَلَرِنْ بِيْرِيَهْ قَنْبْ أَعْرُ دِشَلَرِنْ خَرْجِدْتَدِي دَنِي فَصَلَحَلَرِنْ هَوَا يُوْرُ بِنْدَنْ أَرْدَهَا لَنْكْ أَصْلَ بُوَيْكْ بَاشِنَاكَ بُوَعَمَتْ

“kışacların birbirine kaçub ağzı dişlerin hırçıldatdı da kışacların hevā yüzünden ezdehānuñ aşl büyük başının boğazlağusun gözetdi” (074a/11)

iñe “iğne”

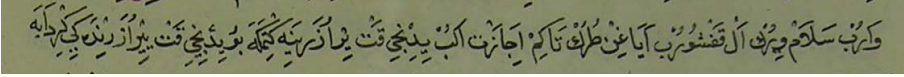
S/77’de bir kez geçen sözcük TS’de belirlenememiştir. DS’de *ine* (II) “iğne” geçmektedir (DS VII, s. 2540).

تِيرَ أَنْدَازْ أَوْ قَلَرِي بِيْكَانَلَرِنْ دَنْ أَرْدَهَا إِلَهْ دَنْ دَرَبِيَهْ دَنِي وَيَقْطَعَا أَرْدَهَا بُولُ بِنْدَنْ أَوْ كِدْرُ وَتَنِيهْ كَارَاتَدِي

“tīr-endāz oqları peykānlarından ezdehā iñeden dörpüye döndi velī kat’ā ezdehā pūlından oq kendü tenine kār itmedi” (074b/02)

kaşur- “kavuşturmak”

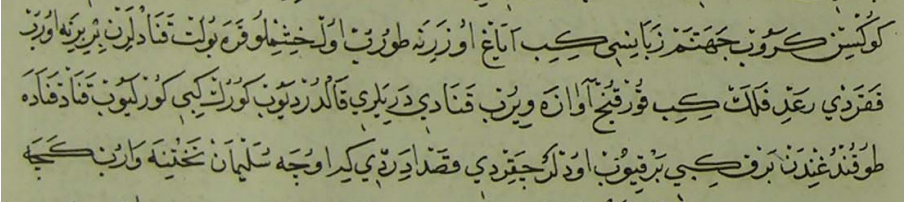
S/77’de bir kez geçmiştir. TS’de *kaşur-* (/ *kaşur-*) fiili belirlenememiştir. EUTS’de *kaşurmak*, *kaşurmak*, *kaşurmak-* fiilleri “kavuşturmak” anlamında yer almaktadır (Caferoğlu, 1968, s. 171-172). Gülensoy (2007, s. 481), fiilin yapısını şu şekilde göstermiştir: *kavuştur-* < *ka-β-(I)ş-[tur-].

“varub selām virūn el *kaşurub* ayağın şu ruñ tā kim icāzet alub yidinci kat yir üzerine gitmege bu yidinci kat yir üzerindeki girdāba” (052a/02)

kaludurda- “paldıramak, gürültülü ses çıkarmak”

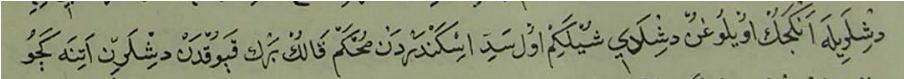
S/77’de bir kez geçen sözcük TS’de belirlenememiştir. Kaynaklarda *kaludurda-* “hıştırmak” sözcüğü geçmektedir (Zülfikar, 1995, s. 531). “*Kaludurda-*” sözcüğü “kaludur” yansıma sözcüğünden “+da-” isimden fiil yapım ekiyle türetilmiş olmalıdır.

“gögsin gerüb cehennem zebānisi gibi ayağ üzerine şurub ol hışımlı kara bulut kanadların birbirine urub (17) kaşardı ra’d-ı felek gibi korğunc āvāze virüb kanadı derileri *kaludurdayub* körük gibi gürleyüb kanad kanada (18) tokunduğundan berğ gibi berkiyüb odlar çıkardı kaşd iderdi ki uça süleymān tahtına varub geçe” (096b/16-18)

kaluñ “kalın”

S/77’de *kaluñ* sözcüğü iki kez “kalın” anlamında geçmiştir. Sözcük TS’de bu anlamda belirlenememiştir. YTS’de *kaluñ* “nikahta kız tarafına verilen ağırlık, para, başlık” anlamındadır (Dilçin, 1983, s. 123).

“dişlerle engeçüñ uyluğun dişledi şöyle kim ol sedd-i iskenderden muhkem *kaluñ* berk kapuğdan dişlerin etine geçürüb” (074a/16)

kızıl- “ısınmak”

S/77’de bir kez geçmiştir. TS’de ve başka kaynaklarda *kız-* fiilinin *kızıl-* türevi “ısınmak” anlamında belirlenememiştir.

قُرْلُشِ النَّوْنِ لَوْحِ اَوْزَرِيْهِ مَهْرُ بَصُوْبِ عِيَايَتِ سَجَانِيْ وَبِحِزِّ سَلِيْمَانِيْ بَرَلَهٗ اَسْمَاءُ اللّٰهِ نَقِشِ مَهْرِي النَّوْنِ لَوْحِ اَنْزَرِيْ
ظَاهِرًا وَّلَوْ بَجَسْتَدِنْ چَتْنِ طَا وَّسَلَهٗ اَزْدَهَايَهٗ وَبِرَبِّ اَنْزَرِدَهَادِيْ خَاتْمِيْ اَغْزِيْهِ الْوَبِ اَمْرِيْ بِلْمَانِيْ بِهٖ مَطْبِعِ اَوْلُوْبِ

“kızılmış altun levh üzerine mühür başub ‘ināyet-i sübhānī ve mu‘cize-i süleymānī birle esmā’u’l-lah naqş-ı mühri altun levh üzerinde (15) zāhir olub cennetden çıkan tāvusla ejdehāya virüb ejdehā dahı hātemi ağzına alub emri süleymāniye muṭī’ olub” (025b/14-15)

pişül- “pişirilmek”

S/77’de bir kez geçmiştir. TS’de ve başka kaynaklarda *piş-* fiilinin *pişül-* türevi yoktur.

قَوْلُهُ اَنْزَرِيْ حَبْشِيْ مَلِكِيْ بِسُوْبِ كُوْنِ خُوْنِ يُّوْبِ سَلِيْمَانِهٖ وَارْمَقِيْوْنِ اَوْلُوْبِ كُوْنِ عَظِيْمِ بَرَانِيْ كُوْرْدِيْ جَمِيْعِ قَبْدِيْنِ

“kondılar andan habes meliki *pişülen* hānın yiyüb süleymāna varmağičun ol gün ‘aẓīm yarağ gördi cemī’ kaydın” (034b/10)

püzçügez “(kuş için) tüycegiz”

S/77’de iki kez geçmiştir. TS’de ve başka kaynaklarda belirlenemeyen sözcük “püz” isminden “+çügez+” isimden isim yapım ekiyle türetilmiştir.

بَلَكِنْ كَيْ يُّيَاْرِيْ قَلْدِرِيْ وَبِ وَّصُوْلِ فَاْدِيْنِ مَصْلُوْبِيْ بَرِيْ، دُوْشَبُوْبِ بُوْنِزْچُوْ كُرِيْ اَوْزَرِيْهِ سُوْرُوْبِ تَحْتِ

“yelken gibi yukarı kaldırub ve şol kanadın muşallā gibi yire döşeyüb *püz-çügezi* üzerine sürinüb taht” (025b/20)

söyündür- “bozmak, zarar vermek”

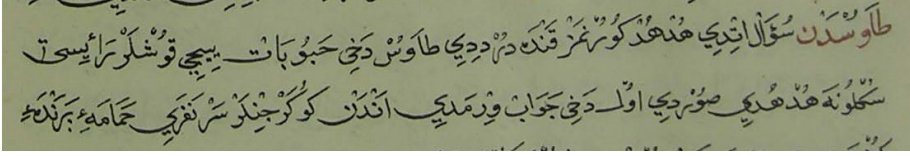
S/77’de bir kez geçen sözcük TS’de bu anlamıyla yer almaz. DS’de *söyündür-* sözcüğü “bozmak, zarar vermek” anlamında geçmektedir (DS X, s. 3684). Sözcük *söyün-* fiilinden “-dür-” fiilden fiil yapım ekiyle türetilmiştir.

بِهَالُوْاَنْ لِّوْنِكْ بَايْشِيْ كَسِيْبِيْ يَّرْدِيْنِ كُوْرْتَرِيْجِكْ قَلْعَهٗ بَرِيْمِيْ دَرِ كَيْسْتِهٖ اَلْوَمَزْدِيْنِ الْمَذْبَاكِ اَوْلُوْرُوْبِيْنِ
سُوْوْتَرِيْجِكْ بَالِ صَايِيْغِ اَوْلُمَزْدِيْوْبِ هَمَانْدَرِهٖ سَامُ سُوْوَارِ عَسْكَرِيْكَ مُقَابَلَهٗ سِنَهٗ قَلْعَهٗ دَرِ يَكَا

“pehlevānlarınuñ başın kesüb yirden götürücek çal’a bizümdür kimse elü-müzden almaz baluñ evvel arusun (18) *söyündüricek* bal zāyi’ olmaz diyüb hem-ān-dem sām süvār ‘askerinuñ muqābelesine çal’adan yaña” (107b/17-18)

süglün “yaban horozu, tavuğu da denilen bir kuş”

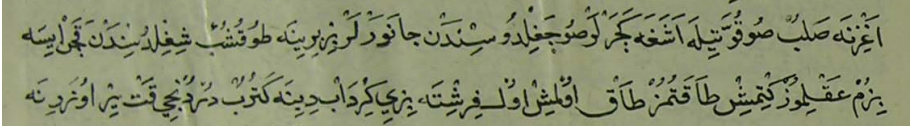
S/77’de iki kez geçen sözcük TS’de belirlenememiştir. EUTS’de *süglün* “sülün” sözcüğü geçmektedir (Caferoğlu, 1968, s. 214). Gülensoy’a göre (2007, s. 819) sözcüğün yapısı şöyledir: *sök-* “kızarmak” -*ül-* “kızartılmak” + *-ün* [> **söklün* > **söglün* > *süglün* > *sülün*].

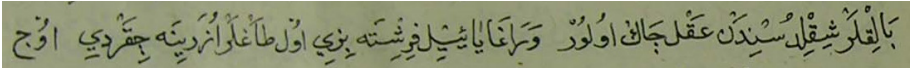
“tāvusdan su’āl itdi hüdhüd görünmez kãdadur didi tāvus daḥı ḥubübāt yiyici kuşlar re’isi (19) *süglüne* hüdhüdi şordı ol daḥı cevāb virmedi andan gügercinler ser-neferi ḥamāme-i perendeyi” (055a/18-19)

şığıldı / şıkıldı “şakırtı”, **şıkılda-** “şıkırdamak”

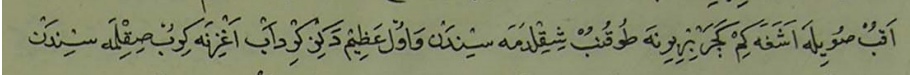
S/77’de bir kez *şığıldı*, dört kez *şıkılda*, bir kez *şıkılda-* sözcüğü geçmiştir. Bu sözcükler TS’de belirlenememiştir. *Şığıldı* sözcüğü *Süleymân-nâme*’nin diğer ciltlerinde de geçmektedir (Büke, 2015, s. 901). “Şığıldı-” fiili “şıkırdamak” anlamında ağızlarda kullanılmaktadır (Zülfikar, 1995, s. 625). Kaynaklarda daha çok “şıkır” yansıma sözcüğünün türevleri yer almaktadır.

“ağzına şalub şu kuvvetile aşığa geçerler şu çağıldusından cānavarlar birbirine tokušub *şığıldus*ından kaçan ise (08) bizüm ‘aqlımız gitmiş fākatümüz taḥ olmuş ol firişte bizi girdāb dibine götürüb dördünci kat yir üzerine” (048b/07-08)

“balıklar *şıkıldus*ından ‘aql çāk olur verāğāyā’ıl firişte bizi ol taḡlar üzerine çıkardı” (050b/09)

“aḡub şuyıla aşığa kim geçer birbirine tokušub *şıkıldamas*ından ve ol ‘aḡım deñiz girdāb ağzına girüb şıkılmasından” (051a/02)

tartma “kalkık”

S/77’de bir kez belirlenmiştir. YTS’de *dartmağ* (I), *tartmağ* (I), *tartmağ* fiilleri “çekmek” anlamında geçmektedir (Dilçin, 1983, s. 61, 204). Ancak bu fiilin “tartma” türevine rastlanmamıştır. Anlamını bağlamdan çıkarabildiğimiz sözcük diğer kaynaklarda bu anlamda yer almaz.

بُعْدًا بِأَكْلُو شَهْرًا كَوَزُو رَافِي نُوزَلُو اِنْحَجِه فَشَلُو شِيرِيْن سَوَزُو طَرْمَه بُرِيُو عَابُو ش اَرَبَه قَرَضُو بِيَا اللهُ لَمَّا كَبِيَه

“buğday eñlü şehlâ gözlü nürânî yüzlü ince kaşlı şîrîn sözlü *tartma* burunlu ‘abâ-puş arpa kurş öyünlü allah-te‘âlâya” (085b/09)

tüskür- “tıslamak, bağırmak”, **tüskürüş-** “birlikte ses çıkarmak, bağırmak”

S/77’de iki kez *tüskür-*, iki kez *tüskürüş-* fiili belirlenmiştir. *Tüskür-* fiili TS’de ve başka kaynaklarda S/77’deki anlamıyla yer almaz. YTS’de *tüskür-* (I), “püskürtmek, geri çevirmek, geri çekilmek zorunda bırakmak”; *tüskür-* (II), “tıksırmak” anlamında geçmektedir (Dilçin, 1983, s. 215). “Tüskür-” sözcüğünün *tüskürüş-* türevi ise TS’de yoktur. *Tüskürüş-* fiili “tüs” yansıma sözcüğünden “+kür-” isimden fiil ve “-üş-” fiilden fiil yapım ekleriyle türetilmiş olmalıdır.

وَأَزْدُوغُنْ حِكَايَتِ اِنْتَجِي لَر شَاو مَارَانَ قَضِيَه وَكَلِب دِلْبَجِه اَزْدَهَا لَه تَشْكُرْ جَاعِر دِي سَلْمَانَه

“varduğun hikâyet itdiler şâh-ı mārân kažiyyeyi diñleyüb dilince ezdehâlara *tüskürüb* çağırdı süleymâna” (076b/15)

بِقَرَشِدْ كُو قَرَشِدْ بَاغْرِ شِدْ لَر وَبِحَكْلَمَاو لَشِدْ لَر وَدَلُو مَخْلُو قَاتِي تَشْكُرْ شِدْ لَر وَكِرْ كِدَانْ لَر دِي نُو سَكْرِ شِدْ لَر

“bıkrışdılar kırtlar bağırdılar ve çetükler mavlaşdılar ve deñiz mañlûkâtı *tüskürüşdiler* ve kergedânlar dahı *tüskürüşdiler*” [073a/19 (2)]

ucuzlık “bolluk, zenginlik”

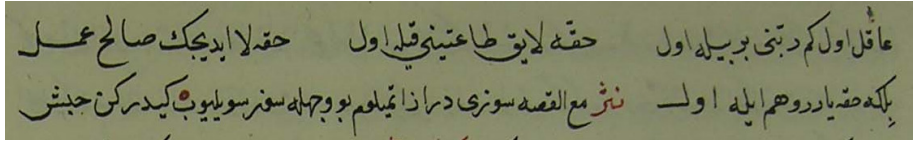
S/77’de bir kez “bolluk, zenginlik” anlamında geçen sözcük TS’de belirlenmemiştir. KE’de “ucuzluk” sözcüğü “bolluk” anlamında geçmektedir (Yılmaz vd., 2013, s. 1123). Gülensoy (2007, s. 954), “ucuz” sözcüğünün yapısını şu şekilde göstermiştir: ucuz < uç+uz.

اُولَدِكْزَلَكْ بَرَاغُوْرَاوْ دِي كِيُو اَلْحَمْدُ لِرْ خِيْمَرِ بَرُوْدُرَاوْ لَر اُولُو لَر سَه اَنُو كَلَه صُو كْ تُوْرَزْ بُو جِهَانَه
صَحْبَرَاوْ دِي بِلْ غَايْتَه اَوْجَزْلِفْتَلَرَاوْ لَر اَكْزَاوْ لَر شَبَطَانِ اَلْحَمْدُ لِرْ بَرُوْدُلَزِيْن صُو قَرَسَه اَنُو كَلَه
صُو صَحْبَرَسَه اُولَدِيْلْ قَرْلَقْتَلَر وَحَرَامِيْلِقْ كَرَاوْ لَر وَ اُولَدِيْلْ اَنَكْ بَا شَو اَرْدَنْ قَرِي بِيْلَنْ طَاغَلَر وَ دَرْدَلَر بِيْلَنْ

“ol deñizlere birağur ol dili kim er-raḥmani’r-raḥīm yazludur ol olursa anuñla şu getirür bu cihāna (10) şaçar ol yıl gāyetde *ucuzluk*lar olur eger ol şeytāni’r-racīm yazılı dillerin şokarsa anuñla (11) şu şaçar ol yıl kızlıklar ve ḥarāmīlık olur ve ol yılınuñ başı üzre kırk biñ tağlar vardır yıldırımından” (094b/09-11)

yara- “uzaklaşmak”

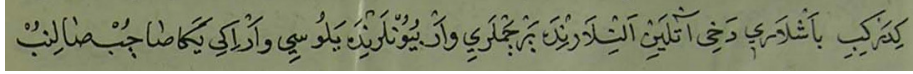
S/77’de bir kez geçmiştir. TS’de bu anlamıyla yer almaz. *Yır / ır* “uzak” isminden “+a-” isimden fiili yapım ekiyle türetilen sözcük diğer kaynaklarda “uzaklaşmak” (Atalay, 2006, s. 747) anlamında belirlenmiştir.

“akıl ol kim rabbini bir bile ol ḥaḳḳa lāyık ṭā’atini kıla ol ḥaḳḳa lā eyidicek sālih ‘amel (02) bil ki ḥaḳḳa *yarar* vehim ile ol neşr ma’e’l-kışşa sözi dirāz itmeyelüm bu vechle söz söyleyüb giderken ḥabeş” (038a/01-02)

yelü “yele”

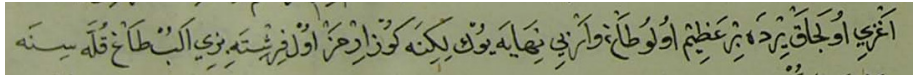
S/77’de bir kez geçen sözcük TS’de yoktur. Diğer kaynaklarda “yelü” sözcüğü “yele” anlamında geçmektedir (Çağbayır, 2017, s. 6345). YTS’de bu anlamda *yal* (I), *yali*, *yeli*, *yili* sözcükleri bulunmaktadır (Dilçin, 1983, s. 231).

“gider gibi başları daḥı atlayın alınlarında perçemleri var boyunlarında *ye-lüsi* var iki yaña şaçub şalınub” (049a/06)

yüklük “dağın en yüksek noktası, doruk, zirve”

S/77’de bir kez belirlenmiştir. TS’de yoktur. DS’de *yüğ* “tepe, höyük”, *yüğlük* “dağın en yüksek noktasına yakın tepe” sözcükleri geçmektedir (DS XI, s. 4345). Sözcük “yük” isminden “+lik+” isimden isim yapım ekiyle türetilmiştir.

“ağzı olacaq yirde bir ‘aẓīm ulu tağ var bī-nihāye *yüklük*ine göz irmez ol firişte bizi alub tağ küllesine” (051b/15)

Sonuç

Türkçenin zengin söz varlığına katkı sağlamak üzere yapılan bu çalışmada Firdevsî'nin *Süleymân-nâme*'sinin 77. cildinde geçen ancak *Tarama Sözlüğü*'nde yer almayan 37 sözcük incelenmiştir.

S/77'deki bazı sözcükler hem TS'de hem de döneme ait diğer metin ve sözlüklerde belirlenememiştir: *aqluman*, *bıkrış-*, *busarlık* (*busarık* mevcut), *bügrük*, *büküş*, *çalk yüzü* (*çalkkoyun* mevcut), *çevric*, *eks-* (*eksi-* mevcut), *gigreş-*, *gürüldük*, *kaludurda-*, *kızıl-*, *pişül-*, *püzçügez*, *ıartma* (S/77'deki anlamıyla).

Metindeki bazı sözcükler ise TS'de yer almamakla birlikte diğer kaynaklarda belirlenebilmiştir: *ağı / ağu*, *batrak*, *çaltu*, *did-*, *ğışğırış-*, *görüük-*, *güple-*, *hırçıldat-*, *iñe*, *kaşsur-* (*kavşur-*), *süglün*, *şığıldı / şıkıldı*, *ucuzluk*, *yara-*, *yeli*, *yüklük*. Bunların bazıları Eski Türkçe Dönemi'nde görülebilen sözcüklerdir: *ağı / ağu*, *kaşsur-*, *süglün* gibi.

Bazı sözcükler ise TS'de bulunmakla birlikte bu sözcüklerin S/77'deki anlamı TS'de belirlenememiştir: *ayric*, *emre*, *göyün-*, *kaluñ*, *söyündür-*, *tüskür-*.

İncelenen sözcükler genellikle bir kez kullanılmakla birlikte *gigreş-*, *kaluñ*, *püzçügez*, *süglün*, *tüskür-*, *tüskürüş-* sözcüklerinin iki kez, *şıkıldu* sözcüğünün dört kez, *ağu* sözcüğünün ise beş kez kullanıldığı görülür.

Kısaltmalar

DS	: Derleme Sözlüğü
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
EUTS	: Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü
KE	: Kıyas-ı Enbiya
KS	: Kıpçakskiy Slovar
S/77	: Süleymân-nâme (77. cilt)
TS	: Tarama Sözlüğü
TT	: Türkiye Türkçesi
YTS	: Yeni Tarama Sözlüğü

Kaynakça

- Akay Ahmed, A. (2014). Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr'indeki deyimler. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(9), 103-122.
- Atalay, B. (2006). *Divanü Lûgat-it-Türk*, Cilt IV. Ankara: Türk Dil Kurumu.

- Ayva, E. Ş. (2019). *Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymannâme-i Kebîr adlı eseri (62. cilt) (metin-dil incelemesi-sözlük-ıtkıbasım)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büke, H. (2015). *Firdevsî-i Rumî, Süleymannâme (38. cilt), dil özellikleri, metin, söz dizini*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Caferoğlu, A. (1968). *Eski Uygur Türkçesi sözlüğü*. İstanbul: Türk Dil Kurumu.
- Çağbayır, Y. (2017). *Ötüken Türkçe sözlük - 5 cilt*. Ankara: Ötüken.
- Derleme sözlüğü - 12 cilt (1963-1982)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ekşioğlu, S. (2018). Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme'sinde birleşik fiiller. *Social Sciences Studies Journal*, 4(28), 6573-6583.
- Erdem, M. D. (2005). *Kitâb-ı Kıssanâme-i Süleymân aleyhisselâm üzerine söz dizimi çalışması (Süleymännâme 74. cilt)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dilçin, C. (1983). *Yeni Tarama sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Gaddar, Z. (2020). *Firdevsî, Süleymân-nâme (77. cilt), dil incelemesi - metin - dizin*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Garkavets, A. (2010). *Kıpçakskoe pis'mennoe nasledie III – Kıpçakskiy slovar*. Almaty: Kasean Baur.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi I-II*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Kaynak, F. (2020). Süleymân-nâme-i Kebîr'in 32. cildi üzerine. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 6(3), 469-485.
- Nişanyan, S. (2009). *Sözlerin soyağacı çağdaş Türkçenin etimolojik sözlüğü*. İstanbul: Everest.
- Şimşek, Y. (2014). Süleyman-name'nin dili üzerine (76. cilt). *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(3), 264-278.
- Tarama sözlüğü I-VIII (1996)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Yılmaz, E. vd. (2013). *Kısas-ı enbiya*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Zülfikar, H. (1995). *Türkçede ses yansımaları kelimeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Extended Summary

Suleyman-name was written by Firdevsi in the end of the 15th century and the beginning of the 16th century. Firdevsî also known as Uzun i Firdevsi-i Rumi, Firdevsi-i Tavail, Türk Firdevsi wrote and translated many works in verse, prose and verse-prose mixed. *Suleyman-name* in which Hazret-i Suleyman stories are told, is Firdevsî's most voluminous work with 81 volumes. There is also information on philosophy, geometry, astronomy and medicine in the work. In this respect, it is an encyclopaedic work. *Suleyman-name* whose plenty of manuscript are available in abroad and Turkey is a very important work in terms of the history of Turkish language because of its linguistic features and vocabulary.

Suleyman-name is written in mixed verse-prose. There are verse texts on the subject at the beginning, at the end of the work and at the end of the story. However, the majority of the work is prose. According to the poetic parts at the beginning and the end of the work, a simple language is used in the parts where the events are described.

The 77th volume of *Suleyman-name*, kept in Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine (Topkapı Palace Museum Library) and registered with the number 1537, on which we are working, reflects the characteristics of the Old Anatolian Turkish period in terms of linguistic features. In terms of vocabulary, it is a rich work that includes words from the Old Turkish period as well as local words and phrases. Some words in the work are not even found in the *Tarama Sözlüğü* (Historical Dictionary of Turkish).

Tarama Sözlüğü was prepared by scanning 227 manuscripts written in historical Turkey Turkish between 13th-19th centuries. It is the most comprehensive dictionary related to the vocabulary of Old Anatolian Turkish.

The words of a language should be considered as elements that reflect the oral and written tradition, material and spiritual culture of the societies speaking that language. The words that fall out of use and forgotten are as valuable as the words that sustain the life of a language. Although the language has undergone changes in terms of sound, structure and meaning in the historical course of the language, these words are not erased from the vocabulary of that language even if it is not used at the present time.

In this study, which was carried out to contribute to the rich vocabulary of Turkish, 37 words in the 77th volume of Firdevsî's *Suleyman-name*, not present in the *Tarama Sözlüğü*, were examined. These words are as follows with their meanings: *ağı / ağu* "poison", *aqluman* "a plant that heals wounds", *ayric* "branched ends, forked", *batrak* "spear", *bıkrış-* "shout", *busarlık* "haze, smoke", *bügrük* "bent, curve", *büküş* "humpback", *çalk yüzü* "back side", *çaltu* "bush", *çevric* "whirlpool", *did-* "tear, tear apart, distribute", *eks-* (< *eksi-*) "decrease", *emre* "ruler", *ğışğırış-* "shout together", *gigreş-* "roar together", *görük-* "appear", *göyün-* "blush, mature", *güple-* "(heart) beat fast", *gürüldük* "noise", *hırçıldat-* "gnash", *iñe* "needle", *kaşsur-* "fold", *kaludurda-* "make loud noises", *kaluñ* "thick", *kızıl-* "warm up", *pişül-* "be cooked", *püzçügez* "pitiful feather", *söyündür-* "disrupt, damage", *süglün* "a bird species", *şığıldı / şıklılda* "clatter", *şıklılda-* "click", *tartma* "retrouse", *tüskür-* "hiss, shout", *tüskürüş-*

“shout together”, *ucuzlık* “abundance, wealth”, *yara-* “move away”, *yelü* “mane”, *yüklük* “highest point of the mountain, summit”.

As a result, some words in *Suleyman-name* could not be detected in both the *Tarama Sözlüğü* and other texts and dictionaries of the period: *aqluman*, *bıkrış-*, *busarlık* (*busarık* available), *bügrük*, *büküş*, *çalk yüzü* (*çalkkoyun* available), *çevric*, *eks-* (*eksi-* available), *gigreş-*, *gürüldük*, *kaludurda-*, *kızıl-*, *pişül-*, *püzçügez*, *tartma* (could not be determined with the meaning in *Suleyman-name*). Some words in the text were not included in the *Tarama Sözlüğü*, but could be determined in other sources: *ağı* / *ağu*, *batrak*, *çaltu*, *did-*, *ğışğırış-*, *görük-*, *güple-*, *hırçıldat-*, *iñe*, *kaşşur-* (*kavşur-*), *süglün*, *şığıldı* / *şıkıldı*, *ucuzlık*, *yara-*, *yelü*, *yüklük*. Some of these are words that could be seen in the Old Turkish period: *ağı* / *ağu*, *kavşur-*, *süglün*. Although some words are found in the *Tarama Sözlüğü*, the meaning of these words in *Suleyman-name* could not be detected in the *Tarama Sözlüğü*: *ayrıç*, *emre*, *göyün-*, *kaluñ*, *söyündür-*, *tüskür-*.

Although the words studied are generally used once, it is observed that the words *gigreş-*, *kaluñ*, *püzçügez*, *süglün*, *tüskür-*, *tüskürüş-* are used twice, *şıkıldı* four times and *ağu* five times.

